

N:o 57.

Ank. till Riksd. Kansli den 11 Maj 1885, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion med förslag till Lag om aktiebolag.

Lag-Utskottet afgifver härmed utlåtande öfver en från Första Kammaren till Utskottet hänvisad motion, N:o 3, hvare motionären, Herr *A. O. Wallenberg* för Riksdagen framlagt ett förslag till Lag om aktiebolag.

Motionen har följande lydelse:

»Associationen är den mäktiga häfstång, hvarmed många smärre förenade krafter kunna åvägabringa stora företag. För att underlätta dylika föreningar eller bolag, har lagstiftningen välbetänkt begränsat deltagarnes ansvarighet till det af dem insatta kapitalet. Tidigare än i flertalet andra länder utkom i Sverige den lag, hvarpå aktiebolag kunde grundas. Lagen om aktiebolag den 6 Oktober 1848 var, då den utfärdades, sannolikt bättre än de flesta dylika lagar i andra länder, men numera är det en erkänd sak, att denna författning är bristfällig. Att vid granskning inom Kongl. Civildepartementet af bolagsordningar, ingifna i afsigt att vinna Konungens fastställelse, iakttaga att i sådan bolagsordning må inkomma ej blott de bestämmelser, som igenfinnas i nu gällande lag om aktiebolag, utan äfven sådana föreskrifter, som *borde* igenfinnas i en allmän aktiebolagslag, lyckas icke alltid. Det torde derföre vara önskvärdt att en mera tidsenlig aktiebolagslag blefve stiftad, och det desto hellre, som benägenheten att stifta aktiebolag

fortfarande visat sig vara ganska stor, då 150 à 200 framställningar om Konungens stadfästelse å dylika bolagsordningar årligen förekomma.

»Aktiebolagslagar utkommo i England år 1862, i Frankrike år 1867, hvilken senare lag nu är underkastad omarbetning; i Belgien och i Tyskland år 1873, hvilket sistnämnda lands aktiebolagslag redan år 1884 genom behöfliga tillägg förbättrades. Man torde häraf finna, att lagstiftande makterna i andra länder egnat den viktiga frågan förtjent uppmärksamhet.

»Vid 1881 års riksdag väckte jag motion i denna Kammare med hemställan det Riksdagen behagade besluta, »att i underdånig skrifvelse anhålla det Konungen täcktes låta granska nuvarande lagbestämmelser angående aktiebolag och till en blifvande Riksdag låta framlägga förslag till lagstiftning i ämnet». Första Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1, dit min motion hänvisades, upptog framställningen på det välvilligaste, och jag beder att nu få återropa samma Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 2, som slutar med att tillstyrka Riksdagen att till Konungen afåta en underdånig skrifvelse i ämnet.

»Första Kammaren biföll Tillfälliga Utskottets Betänkande utan votering, men Andra Kammaren afslog motionen så väl som betänkandet, på den grund, att motionen icke blifvit från Första Kammaren hänvisad till Lag-Utskottet.

»Fyra år hafva sedan dess förflutit, utan att, oaktadt Första Kammarens uttalande för behofvet af förbättrad lagstiftning i ämnet, något blifvit till denna lags förbättrande åtgjort, och derföre har jag känt mig manad att väcka ny motion i en form, som måste komma under begge Kamrarnes behandling. Att under tiden, liksom flera föregående år, många oregelbundenheter och tvister uppkommit till följd af en föråldrad aktiebolagslag, det är allmänt känt.

»Det lagförslag, som jag nu tillåter mig framlägga, upptager alla de bestämmelser, som förekomma i 1848 års lag, måhända något förtydligade, och med begagnande af nu brukliga tekniska benämningar. De väsentligaste tilläggen äro, att aktiebolag skall bildas medelst aktieteckning, som eger bindande kraft mot aktietecknarne; att inregistrering af aktiebolag skall på ett ställe för hela riket verkställas, så att säkra underrättelser alltid kunna erhållas angående samtliga i verksamhet varande aktiebolag; att skärpta bestämmelser meddelas; om aktieegares skyldighet att verkställa inbetalningar och att för det oguldna aktiebeloppet afgifva förbindelser; om förtydligande af gällande bestämmelse om aktieegares frikallande från inbetalningsskyldighet utöfver aktiebeloppet; om ansvar för styrelsen, i händelse densamma underlåter att

behörigen fullgöra sina åligganden; om akties odelbarhet och det minimibelopp, hvarå aktie må lyda; att såsom regel skall gälla aktiebrefs utställande till viss man, men att Konungen må kunna, när företaget är af synnerligen allmänt gagn, medgifva att aktiebref utfärdas till innehafvaren; att flertalet af aktiebolags styrelseledamöter skall vara svenske män och ändtligen att årlig revision af bolagets räkenskaper skall vara obligatorisk.

»På grund af hvad jag tillåtit mig anföra, hemställer jag det Riksdagen ville för sin del besluta en så lydande:

Lag om aktiebolag.

§ 1.

Med *aktiebolag* förstås i denna lag sådant bolag, för bedrifvande af verksamhet för gemensam räkning under begränsad ansvarighet för aktieegarne, hvilket är grundadt på lika andelar eller aktier, och som erhållit Konungens stadfästelse å sin bolagsordning.

§ 2.

Den eller de, som vilja stifta aktiebolag, skola utfärda *inbjudning* till aktieteckning. Sådau inbjudning skall innehålla:

- 1:o. aktiebolagets ändamål;
- 2:o. aktiekapitalets minimibelopp och hvarje akties belopp;
- 3:o. tiden, inom hvilken aktieteckningen skall vara fullbordad för att emot aktietecknare gälla;
- 4:o. tiden för fullgörande af första inbetalningen, hvilken ej må understiga tio procent af tecknad aktie; samt
- 5:o. tiden, inom hvilken tecknadt aktiebelopp skall vara till fullo inbetaldt.

I behörig ordning affattad inbjudning vare, jemväl der den i flere lika lydande exemplar utfärdats, gällande såsom annat skriftligt aftal emot en hvar, som undertecknat inbjudning eller derå tecknat sig för aktie.

§ 3.

Aktie må, der den lyder å penningar, ej ställas å mindre belopp än tjugofem kronor.

Aktie är i förhållande till aktiebolaget odelbar, hvadan endast en person kan för aktien föra talan vid bolagsstämma.

§ 4.

Aktiebref skall ställas å viss man, der ej för särskildt fall Konungen, med afseende å företagens allmännare gagn och större omfattning, finner skäligt medgifva, att aktiebref må till innehafvaren utfärdas.

Ej må samma aktiebolag utfärda aktiebref såväl till viss man som till innehafvaren.

Aktiebref å viss man må ej till innehafvaren öfverlätas.

§ 5.

Ansökan om fastställelse å aktiebolagsordning göres hos Konungen, som pröfvar bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag samt om och huruvida derutöfver, med afseende på vidden och beskaffenheten af aktiebolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras.

§ 6.

Bifalles ansöknigen, skall den sålunda fastställda bolagsordningen företes hos underrätten i den ort, der aktiebolagets styrelse har sitt säte, för intagande i Rättens protokoll; åliggande det Rätten att, derest ej allmän kungörelse i ämnet blifvit utfärdad, ofördröjligen låta, på aktiebolagets bekostnad, kungörelse om bolagsordningens fastställande i allmänna tidningarna införa.

Har aktiebolag icke trädt i verksamhet inom ett år från det fastställelsen meddelades, vare denna förfallen.

§ 7.

Bolagsordningen skall bestämma:

- 1:o. den ort inom riket, der aktiebolagets styrelse har sitt säte; och blifver underrätten å samma ort aktiebolagets laga forum i alla de mål och ärenden, för hvilka ej annorlunda i lag stadgas;
- 2:o. den *firma*, hvarunder aktiebolaget afser att drifva sin rörelse; och skall i bolagets firma eller benämning alltid ingå ordet »aktiebolag»;
- 3:o. aktiebolagets ändamål;
- 4:o. aktiebolagets minimi- och maximibelopp äfvensom beloppet af hvarje aktie;
- 5:o. grunderna för rösträtts utöfvande vid bolagsstämma;
- 6:o. huruvida, derest aktierna äro ställda till viss man, aktieegares rättsinnehafvare må, efter anmälan, inträda i aktiebolaget, eller om han är skyldig att efter vissa i bolagsordningen angifna grunder taga lösen;
- 7:o. tiden, inom hvilken aktieegare, som ej till fullo inbetalt det af honom tecknade belopp, skall, för hvad derå oguldet är afgifva sin skriftliga förbindelse;
- 8:o. äfventyret för uraktlätenhet att afgifva sådan förbindelse eller verkställa beslutad inbetalning; börande, i händelse äfventyret bestämmes till aktierättens förlust, tillika stadgas, huruvida eller i hvilken mån sådan aktieegare är efter sitt uteslutande från vidare ansvar till bolaget fri;
- 9:o. sättet för sammankallande af bolagsstämma och tiden, då ordinarie bolagsstämma skall hållas;
- 10:o. den eller de orter inom riket, der bolagsstämma må hållas;
- 11:o. sättet för val af den eller de personer, hvilka skola utgöra aktiebolagets styrelse; och skall, der styrelsen utgöres af flere ledamöter, mer än halfva antalet vara i Sverige bosatte svenske undersåtar;
- 12:o. sättet för anställande af årlig revision;
- 13:o. huruvida på bolagsstämmas beslut må ankomma att utfärda aktier med bättre rätt än de ursprungliga, eller så kallade *preferenceaktier*, och sättet för sådant besluts fattande;
- 14:o. huru beslut om ändring i bolagsordningen eller om aktiebolagets upplösning må fattas.

§ 8.

Beslutad ändring af bolagsordning vare ej till efterlefnad gällande, med mindre den varder af Konungen faststald; och vare om anmälan hos Rätten af sådan ändring och kungörande af densamma lag som i § 6 sägs.

§ 9.

Den i § 7 mom. 7 omförmälda *förbindelse* för ogulden del af aktie må icke, innan den fullgjord är, återställas, utan så är, att den med styrelsens medgifvande mot annan förbindelse utbytes eller aktieegare, som förlorat sin aktierätt, varder, enligt bolagsordningens bestämmelse, fri från vidare ansvar till bolaget.

§ 10.

Råkar aktiebolag i konkurs inom ett år efter det aktieegare blifvit, såsom i § 7 mom. 8 sägs, ur aktiebolaget utesluten, vare han ej genom uteslutandet, så vidt aktiebolagets borgenärers rätt angår, befriad från skyldighet att inbetala det af honom tecknade belopp; och må förty afgifven skriftlig förbindelse å oguldet aktiebelopp icke återställas förr än efter sagda tids förlopp.

§ 11.

Inom ett år från den dag, då stadfästelse å bolagsordningen meddelades, skall aktietecknare vara skyldig inbetala minst tjugufem procent och inom nästföljande året ytterligare minst tjugufem procent af det tecknade beloppet; och skall aktiekapitalet vara till fullo inbetaldt inom den tid af högst tre år, som bolagsordningen bestämmer.

Ej må aktiebref till viss man utfärdas för den, som ej inbetalt minst femtio procent af det belopp, för hvilket han sig tecknat.

Aktiebref till innehafvaren må icke utlemnas, förrän aktiens hela belopp blifvit till fullo inbetaldt.

För försäkringsaktiebolag gälle i dessa hänseenden hvad bolagsordningen derom särskildt bestämmer.

§ 12.

Aktiebolag må ej träda i verksamhet förr än det bestämda minimikapitalet är fullteckadt och minst tio procent deraf blifvit inbetalde samt aktieegarnes förbindelser afgifvits för ogulden återstod.

Besluter aktiebolag att tillöka bolagets aktiekapital medelst ytterligare teckning af nya aktier, inom den i bolagsordningen stadgade begränsning af aktiekapitalet, gälle hvad ofvan om aktieteckning föreskrifvet är.

§ 13.

Aktiebolags styrelse åligger:

- 1:o. att inom trettio dagar efter det aktiebolagets verksamhet tagit sin början, eller genom aktiebolagets upplösning eller annorledes upphört, derom göra anmälan, ej mindre till Kongl. Civildepartementet, än ock hos Rätten eller domhufvanden i den ort, der styrelsen har sitt säte;
- 2:o. att inom samma tid efter hvarje val till styrelse eller styrelseledamot om valets utgång göra anmälan såsom i mom. 1 sägs;
- 3:o. att inom samma tid efter det ordinarie bolagsstämma hvarje år hållits till Kongl. Civildepartementet insända ett exemplar af revisionsberättelsen äfvensom till rättigheten af revisorer styrkt sammandrag af aktiebolagets ställning vid slutet af den tid revisionen omfattat, samt uppgift angående den utdelning till aktieegarne, som beslutits.

§ 14.

Huru i Kongl. Civildepartementet *Register* öfver dit inkomna anmälanden enligt denna lag föras skall, derom förordne Konungen.

Rätten eller Domhufvanden före öfver inkomna anmälanden, om hvilka i denna lag stadgas, särskild dagbok och hålle den för allmänheten tillgänglig.

§ 15.

Tryckt exemplar af bolagsordningen skall hos styrelsen på begäran hållas aktieegare tillhanda.

§ 16.

Hos aktiebolags styrelse skall föras en särskild, för en hvar tillgänglig *Registerbok*, upptagande samtliga aktieegares namn och hemvist samt det antal aktier, en hvar eger, äfvensom de förändringar, som härutinnan inträda.

Äro aktiebrefven ställda å innehafvaren, skall registerboken innehålla uppgift å aktiebrefvens antal och, der flera serier af aktiebref utfärdats, å antalet aktiebref i hvarje serie.

§ 17.

Alla skriftliga afhandlingar, som för aktiebolag ingås, skola under-tecknas å aktiebolagets vägnar och med utsättande af dess firma, vid äfventyr att den eller de, som afhandlingen underskrifvit eller låtit underskrifva, för fullgörande af den på afhandlingen grundade förbindelse ansvara såsom för egen skuld, en för alla och alla för en.

§ 18.

Upptager aktiebolag lån mot tryckta eller graverade räntebärande obligationer, må sådan obligation ej lyda ä lägre belopp än tvåhundrafemtio kronor.

§ 19.

Upplöses aktiebolag, då må utdelning till aktieegare ej ske, förr än alla aktiebolagets kända skulder blifvit godtgjorda. Är fordran tvistig, då må utdelning ske, sedan det belopp, hvartill den tvistiga fordran högst uppgå kan, eller antaglig säkerhet därför blifvit i all-

mänt försvar nedsatt. Ej heller må eljest af aktiebolags tillgångar vidare utdelning mellan aktieegarne ske, än att enligt sista bokslutet, och det ej äldre än för nästföregående kalenderår, öfverskott utöfver aktiekapitalet finnes. Detta öfverskotts förhållande till aktiekapitalet bestämmes i bolagsordningen.

Ej må aktiebolags aktiekapital anlitas för förvärfvande af aktier i aktiebolaget.

Medlemmar af styrelse eller aktieegare, hvilka i något häremot stridande beslut deltagit, vare, såvidt aktiebolagets borgenärers rätt angår, skyldige ansvara, en för alla och alla för en, för den brist, som i följd deraf uppkomma kan.

§ 20.

Underlåter styrelse iakttaga hvad densamma enligt §§ 4, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18 och 19 åligger, vare för ledamot af styrelsen, som till sådan underlåtenhet gjort sig skyldig, straffet böter från ett hundra till fem hundra kronor och svare till all skada; vare ock alltid medlemmar af styrelsen eller aktieegare, hvilka i annan måtto öfverträda den fastställda bolagsordningen, skyldige ersätta all genom sådan öfverträdelse uppkommande skada, en för alla och alla för en.

§ 21.

Utom i de fall nu sagda äro skall aktieegare i aktiebolag, för hvilket bolagsordning blifvit i föreskrifven ordning fastställd och kungjord, ej vara förbunden till ansvar för aktiebolagets skulder med mera, än en hvar i aktiebolaget insatt eller genom aktieteckning åtagit sig att insätta, utan så är att han genom särskild, skiftligen utfärdad förbindelse ytterligare ansvarighet sig åtagit.

§ 22.

Öfvar bolag, utan att hafva erhållit Konungens stadfästelse på sin bolagsordning, verksamhet under benämning »aktiebolag», stånde hvar, som å sådant bolags vägnar handlar, därför i personlig ansvarighet, och straffes med böter från ett hundra till fem hundra kronor.

§ 23.

Af böter, som enligt denna lag ådömas, falle hälften kronan och hälften åklagaren till.

§ 24.

Denna lag gäller ej aktiebolag, som drifver bank- eller kreditrörelse.

§ 25.

Denna lag träder i kraft den 1 Januari 1886.»

Behovvet af samladt kapital för genomförande af stora merkantila eller industriella företag, som gått öfver den enskildes höfva, hafva gifvit anledning till uppkomsten af den associationsform, som benämnes aktiebolag.

Det karakteristiska vid aktiebolagen torde vara, att delegarne ansvara endast med de af dem gjorda tillskott eller med det aktiebelopp, för hvilket de i bolaget ingått. Det ligger i sakens natur, att en dylik association, med begränsad ansvarighet för delegarne, måste vara underkastad särskilda bestämmelser från statens sida för att skydda tredje mans rätt. I sådant hänseende hafva blifvit tillämpade trenne särskilda system.

Enligt det första af dessa, det så kallade *auktorisationsystemet*, underkastar regeringen hvarje aktiebolagsordning, som blifvit af delegarne antagen, en föregående pröfning, fastställer de närmare bestämmelser, som skola gälla för bolagets verksamhet, och utöfvar, om den så finner nödigt, uppsigt öfver bestämmelsernas efterlefnad.

Enligt det andra, det så kallade *normativsystemet*, stadgar lagstiftningen allmängiltiga regler för aktiebolags bildande och verksamhet, afsedda att omöjliggöra alla missbruk af denna föreningsform, under hvilka reglers iakttagande aktiebolagen i öfrigt fritt må röra sig.

Enligt det tredje systemet åter, det så kallade *publicitetssystemet*, få de enskilde fritt anordna aktiebolagsförhållandet så, som dem för godt synes, men i aktieegares och tredje mans intresse är påbjuden en ovilkorlig offentlighet af allt, som för desse kan vara af vigt att känna.

Det första systemet är den äldre franska rättens och den tyska handelslagbokens i dennas ursprungliga lydelse, det andra återfinnes i Frankrikes och Tysklands nu gällande rätt; det tredje är den engelska lagstiftningens.

Den hos oss nu gällande *förordning angående aktiebolag* af den 6 Oktober 1848 är byggd på auktorisationsystemet. Röster hafva visserligen hos oss höjts för att afskaffa detta system såsom grundval för vår lagstiftning om aktiebolag, men de hafva icke vunnit synnerlig genklang. Desto allännare torde deremot åsigterna vara om den i ämnet

gällande lagstiftningens bristfällighet och om behovet af densammas revision.

För dessa åsikter har motionären gjort sig till målsman, och onekligen innefattar det af honom framlagda förslag väsentliga förbättringar i gällande lagstiftning.

Denna lagstiftning tillkom på en tid, då affärslifvet icke rörde sig i så många former som nu. Otvifvelaktigt afsågs med aktiebolagsinstitutionen vid dess införande hos oss hufvudsakligen att möjliggöra större företag af merkantil eller industriel natur, hvilka icke utan fleres samverkan kunde komma till stånd; och om man äfven, såsom synes framgå af förhandlingarne om förordningens antagande, icke ville från dess tillämplighet utesluta äfven mindre företag af dylik natur, tänkte man sig dock troligen icke, att denna associationsform skulle kunna komma att användas på företag sådana som t. ex. jordbruk utan dermed förenad industriel rörelse, eller komma att begagnas utan annat egentligt ändamål, än att undandraga delegarne personligt ansvar. Det kan icke heller nekas, att så som stadgandet om Konungens fastställelse å aktiebolagens ordningar i vanliga fall tillämpas, dervid någon pröfning om bolagets ändamålsenlighet, behöflighet och nytta ur allmän synpunkt nu mera icke eger rum, utan i allmänhet endast tillses, att bolagsordningens bestämmelser icke i något afseende strida mot 1848 års förordning samt innehålla såväl hvad enligt nämnda förordning skall i dem upptagas som ock hvad enligt utbildad praxis anses dessförutom böra i bolagsordningarna inflyta, auktorisationssystemet i sjelfva verket i tillämpningen närmar sig normativsystemet, hvarigenom förloras auktorisationssystemets fördel att kunna i hvarje särskildt fall anordna bestämmelserna efter det föreliggande fallets egendomligheter och deraf följande behof, utan att normativsystemets fördel af allmängiltiga, under alla förhållanden lika grundsatser vinnes.

1848 års förordning företer i sina särskilda bestämmelser många ofullständigheter och bristfälligheter. Så falla under förordningens stadganden äfven bankbolag, som icke ega rätt att utgifva egna banksedlar, ehuru särskilda bestämmelser naturligen vore erforderliga, derest äfven bankaktiebolag utan sedelutgifningsrätt skola falla under den allmänna aktiebolagslagstiftningen; så saknas erforderliga föreskrifter beträffande den aktieteckning, som i allmänhet föregår aktiebolags konstituerande, samt om de rättsförhållanden som genom teckningen uppstå mellan inbjudarne och tecknarne samt mellan desse inbördes; så äro fullständigare och skärpta bestämmelser erforderliga beträffande aktietecknares och aktieegares skyldighet att verkställa inbetalningar och aflemna förbin-

delser å ännu icke inbetalade belopp samt om tiden, inom hvilken sådant skall fullgöras; så hafva visat sig af nöden förtydligande bestämmelser beträffande aktieegares frikallelse från betalningsskyldighet utöfver det aktiebelopp, för hvilket han i aktiebolaget eger del; så finnas, på ett undantag när (7 § i förordningen), inga särskilda bestämmelser för det fall, att aktierna äro ställda till viss man, och för det fall, att de äro ställda till innehafvaren, ehuru uppenbarligen denna hufvudsakliga olikhet i aktiernas karakter måste betinga särskilda bestämmelser i flerehanda afseenden; så torde tarivas närmare bestämmelser om aktiebolagsstyrelses ansvar, om akties odelbarhet och det minimibelopp, hvarå den må lyda samt minimiantalet af delegare i aktiebolag, äfvensom derom, att alla aktiebolag skola på ett ställe inom riket inregistreras för vinnande af nödig publicitet, att aktiebolag icke må med någon del af grundkapitalet inlösa egna aktier, att flertalet af styrelseledamöterna skola vara svenske män, att årlig revision af räkenskaperna skall förriggå, m. m.

De flesta af nu endast antydningssvis anmärkta brister i gällande aktiebolagslagstiftning, till hvilka för öfrigt skulle kunna läggas andra i ögonen mindre fallande, äro visserligen af motionären beaktade i hans förslag; men Utskottet antager, att icke ens motionären sjelf väntar, att Riksdagen skulle vara färdig att, utan föregången omfattande utredning på enskild motionärs förslag för sin del besluta en i alla detaljer formulerad ny lag om aktiebolag; och Utskottet tror sig därför äfven bäst tjena det syfte, motionären afsett med sin motion, då Utskottet, med anledning af motionen, hemställer,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt för Riksdagen framlägga förslag till ny lag om aktiebolag.

Stockholm den 11 Maj 1885.

På Lag-Utskottets vägnar:

Axel Bergström.

Herr *Nisser* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.